

AIX, LIBERTÉ CONFÉDÉRATION INTERNATIONALE DES SYNDICATS LIBRES CIGL

50 ans de luttes syndicales

1946

1993

Een eeuw geschiedenis van de internationale vakbeweging

Patrick Pasture, docent KU Leuven

In 1999 vierde het Internationaal Verbond van Vrije Vakverenigingen (IVVV) zijn vijftigste verjaardag. In de aanloop ervan startte Amsab in samenwerking met het IISG en in opdracht van IALHI, een project over de historiografie van deze organisatie. Dit project resulteerde in 2000 in de uitgave van een publicatie en een opgemerkt colloquium over het onderwerp⁽¹⁾.

Het boek is het resultaat van het onderzoek van vijf auteurs (zes als we de inleiding van Bart De Wilde meerekenen). De kern van het boek bestaat uit chronologisch afgebakende hoofdstukken, die de hele geschiedenis van de internationale socialistische vakbondsorganisatie omspannen. De verschillende auteurs volgen daarbij elk een eigen benadering, zonder dat dit de homogeniteit van het boek al te zeer schaadt.

Een sputterende start

Michel Dreyfus situeert in eerste hoofdstuk, grotendeels gebaseerd op de bestaande literatuur, de stichting van het Internationaal Secretariaat van Nationale Vakbondsconfederaties ('International Secretariat of National Trade Union Centres', ISNTUC) in 1901-1902 in het proces van internationale alliantievorming en in het bijzonder van de Tweede Internationale (1889-1919). De positie van de vakbonden tegenover de politiek van de socialistische partijen vormde een punt van discussie, vooral tussen Fransen en Duitsers. Daar waar de Duitse socialistische beweging de voorrang verleende aan de politieke dimensie en de vakbonden als "de eerste leerschool van het socialisme" beschouwde, benadrukten de Fransen de autonomie van de vakbeweging. Het is slechts

Affiche bij de 50e verjaardag van het IVVV, 1999

een van de verschillen tussen beide modellen. Het Duitse model legt tevens veel nadruk op een stevige en gecentraliseerde organisatie. Overigens steekt Dreyfus, vooral een specialist van het Franse revolutionair syndicalisme en de 'Centrale générale du travail' (CGT), zijn aversie voor de Duitse 'bureaucratische' vakbeweging niet bepaald weg (blz. 42, 68). Hij verliest daarbij wel de lessen van zowel Max Weber als Robert Michels uit het oog dat bureaucrativering in de eerste plaats een krachtig middel tot democratie en emancipatie is. De Duitse vakbeweging speelde niet zomaar een voortrekkersrol in Europa, zowel in de ontwikkeling van beroepsbonden naar vakbonden en industriële federaties als in de uitbouw van internationale beroepssecretariaten (IBS). Deze laatste ontstonden in de jaren 1890 en organiseerden internationale solidariteit en informatie-uitwisseling tussen arbeiders binnen éénzelfde beroepsgroep of industrie.

Tot grote woede van vooral Fransen, Nederlanders en Oostenrijkers, promoveerde het ISNTUC grotendeels het Duitse model, waarbij een sterke en gecentraliseerde vakbeweging zich onthield van politieke actie, het voorbehouden domein van socialistische partijen en de Tweede Internationale. Dat liet maar weinig ruimte voor een eigen actieterrein; zelfs het debat over de algemene staking en de achturedag werd als te politiek afgedaan, wat de Franse CGT in 1905 deed afhaken. In feite beperkten de activiteiten van het secretariaat zich tot de organisatie van enkele conferenties en het doorgeven van informatie over economische en sociale ontwikkelingen. Aldus anticipeerde het secretariaat enigszins op de latere Internationale Arbeidsorganisatie (IAO). In zekere mate kon het ook internationale solidariteit organiseren bij enkele grote stakingen. Vanaf 1907 boetten zowel het Duitse model als vooral het revolutionair syndicalisme aan kracht in en kreeg het secretariaat meer ruimte om een eigen internationale vakbondsactie te ontwikkelen. Met de komst van de 'American Federation of Labor' (AFL) in 1910 lagen de kaarten opnieuw anders. De AFL en haar leider Samuel Gompers zetten zich af tegen elke socialistische oriëntatie van de vakbeweging, zowel van het Duitse, Franse als Britse model⁽²⁾.

De AFL vormde de motor achter de pogingen om het internationaal secretariaat om te vormen tot een vakbondsfederatie, die tevens de IBS zou omvatten. Het Internationaal Verbond van Vakverenigingen (IVV) werd officieel opgericht in 1913, maar ging snel ten onder door de Eerste Wereldoorlog. De oorlog plaatste niet alleen de vakbondsorganisaties van de verschillende landen tegenover elkaar, met de neutralen in een ongemakkelijke tussenpositie, maar leidde ook tot nieuw breuklijnen en verhoudingen. Vooreerst vergrootte de rol van de Amerikaanse, Britse, en Franse vakorganisaties, ten nadele van Duitsland. Tussen de AFL en de Europese vakbonden gaapte evenwel een diepe kloof in verband met de politieke oriëntatie. Maar uiteindelijk zou de Russische Revolutie de internationale verhoudingen op termijn wel het meest beïnvloeden. De wederoprichting van het IVV bleek een penibel proces, dat pas in juli 1919 zijn beslag kreeg.

Het turbulente interbellum

In zijn hoofdstuk analyseert Geert Van Goethem grondig en op basis van uitgebreid en origineel bronnenonderzoek de vorming en ontwikkeling van het Internationaal Verbond van Vakverenigingen (IVV), ook de internationale van Amsterdam genoemd, in het interbellum. In tegenstelling tot de vooroorlog, en tot groot ongenoegen van de AFL, werd het IVV opgevat als een brede beweging, gesteund op de nationale confederaties (en niet op de IBS) en kreeg de internationale een uitgesproken socialistisch of sociaal-democratisch profiel, waarin geen plaats was voor minderheidsgroepen als christelijke, anarchistische of communistische vakorganisaties. Met de oprichting van de IAO en de adoptie van de achturedag door de Conventie van Washington boekte het prille IVV een eerste overwinning. De AFL kon zich in die ontwikkelingen echter niet vinden en weigerde tot de internationale toe te treden. Deze beslissing had tot gevolg dat het IVV een grotendeels Europese organisatie zou blijven.

De eerste taak van het IVV was het zoeken naar een consensus en verzoening tussen de voormalige vijanden, het promoten van internationale solidariteit en het bevorderen van de vrede in Europa. Wat de interne organisatie betreft, lukte dat vrij aardig. Maar het IVV beschikte niet over de middelen om zijn brede doelstellingen op ruime schaal te implementeren. De internationale deed daarvoor een beroep op de Volkenbond, die al even machteloos was. Tegen 1923 zat het IVV in een impasse. Een poging om de organisatorische basis op de leest van de IBS te schoeien, waarvoor Edo Fimmen pleitte, mislukte. Een minderheid, waaronder voorzitter Albert A. Purcell, ijverde voor een toenadering tot de sovjets. De meerderheid wees dat perspectief echter resoluut van de hand.

Tot 1928 bleef het IVV zwak en soms bitter verdeeld. Met de benoeming van Walter Citrine tot voorzitter, het vertrek van de eerste generatie internationale vakbondsleiders en de benoeming van Walter Schevenels op het internationaal secretariaat in Amsterdam (1929-1931), sloeg het IVV een meer pragmatische koers in en versterkte het zijn organisatie en de banden met de IBS. Het besloot tevens zijn zetel naar Berlijn te verhuizen. Dat bleek niet meteen de meest gelukkige inval te zijn. Hoezeer Citrine zich ook afzijdig wilde houden van de wereldpolitiek, de economische crisis en de doorbraak van het fascisme in Duitsland en Oostenrijk beslisten daar anders over. Het IVV poogde wel een antwoord te vinden op de politieke en economische crises - zo ijverde het voor de 40-urenweek, economische planning en Europese integratie - maar veel verder dan ronkende verklaringen kwam de internationale niet.

Al blijkt dat niet helemaal uit Van Goethems tekst, toch was het IVV na het wegvallen van de Duitse vakbeweging, zijn grootste ledenorganisatie en geldschieter, eigenlijk niet meer in staat om meer dan een veeleer virtuele strijd tegen het fascisme te voeren. Met betrekking tot de Spaanse burgeroorlog gaf het IVV vooral humanitaire hulp via het Matteottifonds, maar de internationale was verdeeld over de vraag naar wapens en kon verder niet veel méér doen dan oproepen tot solidariteit en het opgeven van de

non-interventiepolitiek. Citrine slaagde er wel in om de relatie met de AFL te herstellen (1937). De vraag naar vakbewegingseenheid richtte zich echter in het bijzonder tot de communisten in West-Europa en de Sovjet-Unie. Daarover bestond evenwel geen overeenstemming, en zeker de AFL wees elke samenwerking met de communisten af. Ondanks het internationalistisch discours bepaalden nationale perspectieven de opstelling van de verschillende vakbewegingen tegenover de dramatische problemen van de tijd. Dat was overigens een constante in de geschiedenis van het internationaal syndicalisme.

Tijdens de oorlog verschrompelde het IVV bijna tot een bijhuis van de Trade Union Congress (TUC) in Londen. Vanaf 1943 begon men de naoorlog voor te bereiden. Het was gauw duidelijk dat de verhouding tussen de TUC, de AFL en de Sovjet-Unie daarbij centraal zou staan.

In het teken van de Koude Oorlog

De geschiedenis van de oprichting van het Wereldvakverbond (WVV), dat wel de sovjetvakbonden en de Amerikaanse 'Central of Industrial Organizations' (CIO) met de Europese socialistische vakbonden verenigde maar niet de AFL en de christelijke vakbonden, van de scheuring in het WVV en de vorming van het Internationaal Verbond van Vrije Vakbonden (IVVV) onder invloed van het Marshallplan, is grotendeels gekend en wordt nog eens dunnetjes overgedaan door Anthony Carew, die ook tekent voor de geschiedenis van het IVVV van 1949 tot 1972. Daarvoor steunt de auteur op uitgebreid archiefonderzoek in de USA, Groot-Brittannië en het IISG in Amsterdam. Helaas heeft Carew nauwelijks bronnen van buiten de beweging geraadpleegd, wat toch resulteert in een wat eenzijdig en nogal Angelsaksisch gekleurd beeld, waarin hij mijns inziens wat te sterk de nadruk legt op de persoonlijke verhoudingen tussen de protagonisten.

Van bij zijn oprichting onderscheidde het IVVV, waarbinnen de Britse TUC aanvankelijk de drijvende kracht was, zich van het vooroorlogse IVV door zijn mondiaal karakter. De nieuwe internationale koos principieel voor de uitbouw van regionale organisaties, zoals de 'Confederación Interamericana de Trabajadores' (CIT), die een jaar vóór het IVVV het licht zag op initiatief van de AFL. Het IVVV vond ook een *modus vivendi* voor een nauwe samenwerking met de IBS, die de politieke lijn van de confederatie erkenden maar verder autonoom bleven (akkoord van Milaan, 1951).

De actie van het IVVV in de jaren '50 en '60 stond grotendeels in het teken van de Koude Oorlog, waarbij de internationale resoluut de kant van het Westen koos. Gezien zijn ontstaansgeschiedenis is dat minder verwonderlijk als dat misschien lijkt vanuit een hedendaags Vlaams perspectief. Vooral in Europa, in het bijzonder in Zuid- en Oost-Europa, poogde het IVVV de anticommunistische krachten te steunen. Daartoe behoorden ook activiteiten in het kader van het Marshallplan voor de opvoering van de

productiviteit. Overigens stond naast Europa vooral Azië, in de eerste plaats India en Japan, vooraan op de agenda van het IVVV.

Moeizame mondialisering

De radicale keuze voor het Westen inspireerde de mondiale actie van het IVVV, maar belemmerde die echter ook. De oproep om de wapenleveringen aan Noord-Korea te boycotten, verwijderde de belangrijkste Japanse vakbond 'Sohyo' van het IVVV en gaf het WVV de gelegenheid om het idee van de Afro-Aziatische solidariteit te promoten, wat volgens Carew - die hiervoor enkel op IVVV-bronnen steunt - een strategie was om het IVVV te ondermijnen en de communistische invloed in de vakbeweging te versterken (blz. 219). In Afrika kwam het IVVV erg Europees over, wat al evenmin bevorderlijk was voor zijn expansie. Daarenboven ontstond er een drievoudige tegenstelling tussen de Afrikanen, die naar autonomie, onafhankelijkheid en Afrikanisering streefden; de Europeanen, die maar moeilijk van een koloniaal-paternalistische benadering konden loskomen; en de USA, die enerzijds het Europees kolonialisme afwezen, maar anderzijds Afrika als een strijdperk in de Koude Oorlog zagen. Anticommunisme en antikolonialisme bleken in de praktijk overigens moeilijk te verzoenen.

Daarnaast achtte de AFL het IVVV vaak nog onvoldoende actief in de strijd tegen het communisme. De Europese vakbonden stonden inderdaad zelfs in de jaren '50 niet steeds afwijzend tegenover contacten met bepaalde communistische vakbonden, inzonderheid met China en Joegoslavië. Mede daardoor bleven de relaties tussen de AFL enerzijds en de leiding van het IVVV alsook de TUC anderzijds, gespannen. De verkiezing van TUC-Algemeen Secretaris Vincent Tewson tot IVVV-voorzitter in 1951, bracht de AFL zelfs tot een tijdelijke boycot van het IVVV. Toch boekte het IVVV in deze periode ook enkele successen, zoals met name in de IAO in verband met de veertigurenweek en de verplichte tewerkstelling ('forced labor'). De internationale slaagde er echter niet in de Sovjet-Unie buiten de arbeidersactiviteiten van de IAO te houden, hoewel de sovjetvakbeweging niet onafhankelijk was en dus niet aan de basisvereisten van het handvest van de IAO beantwoordde.

Het eerste IVVV-congres buiten Europa en de oprichting van een internationaal solidariteitsfonds (Tunis, 1957) brachten de mondialisering van het IVVV en diens aandacht voor ontwikkelingsproblematiek in een stroomversnelling. Maar de economische hulp had niet meteen veel resultaat. Bovendien doken ook hier snel spanningen op, onder meer met de TUC, die in Afrika een andere benadering voorstond dan de IVVV-leiding. Op het zwarte continent zelf poogden de nieuwe onafhankelijke regimes 'buitenlandse interferenties' zoveel mogelijk te neutraliseren en de vakbeweging onder staatscontrole te krijgen. Verder verkoos de AFL-CIO haar hulp in de Derde Wereld vooral via door de Amerikaanse overheid gesponsorde programma's te organiseren, zoals het 'American Institute for Free Labor Development' (AIFLD, 1961) en het 'Afri-

can-American Labor Center' (1964). Het Amerikaanse voorbeeld werd ook door de Deutsche Gewerkschaftsbund (DGB) gevolgd, via de Friedrich-Ebert-Stiftung. Die ontwikkeling ondermijnde de actie van het IVVV en het internationaal solidariteitsfonds. Het administratief zwakke leiderschap van Omer Becu, die de spanningen ook fysisch niet meer aankon en langdurig ziek was, werd ter discussie gesteld. Hij werd in 1967 opgevolgd door de Nederlander Harm Buiten, die evenwel niet de steun genoot van de AFL-CIO. De AFL-CIO trok zich in 1969 uit de internationale terug naar aanleiding van een dispuut over de 'United Auto Workers' (UAW), die zich uit de Amerikaanse confederatie hadden losgemaakt en contact hadden gezocht met het IVVV, en daarbij blijkbaar enige steun vonden bij de secretaris-generaal.

Met horten en stoten

Buiten, tot dan secretaris van het Europees Vakbondssecretariaat, poogde vooral het ontwikkelingsdenken in internationale organisaties als de UNO en het IMF te beïnvloeden, al begon toen al het nut daarvan in vraag gesteld te worden. Hij trachtte tevens de eigen regionale IVVV-activiteiten opnieuw te ontwikkelen, ook in Latijns-Amerika. Daarin faalde hij echter volkomen. Ondertussen kreeg vooral de Organización Regional Interamericana de Trabajadores (ORIT), die nauw aanleunde bij het AIFLD en in Latijns-Amerika rechtse dictaturen en junta's steunde, in Europa een kwalijke reputatie. Het was trouwens bekend dat de ORIT en het AIFLD geld kregen van de CIA. De Europeanen gingen stilaan ook hun eigen weg. In de vroege jaren '70 onderhielden de Europese vakbonden ondanks de officiële anticommunistische lijn van het IVVV contacten met bepaalde communistische organisaties en landen, zelfs met het WVV. De roep naar eenheid, de voortschrijdende Europese integratie en een zekere ontgoocheling in het IVVV brachten de Europese socialistische vakbonden er bovendien toe om in 1973 het Europees Verbond van Vakverenigingen (EVV) op te richten, los van het IVVV. Het EVV verenigde eerst de 'socialistische' vakbonden uit de zes landen van de EG en de zeven van 'buiten' de EG, en breidde zich verder uit met christelijke (1974) en zelfs communistische vakbonden, in de eerste plaats de Confederation Generale Italiana del Lavoro (CGIL) in 1974. Dat de derdewereldorganisaties dit Westers terugplooiën niet zinde, bleek echter overduidelijk toen zij in 1972, nadat Buiten om 'gezondheidsredenen' was opgestapt en burgemeester van Groningen werd, een aparte kandidaat voor de post van secretaris-generaal promoveerden tegen de kandidaat van machtige Europese organisaties in. Deze laatste, de (Oost)-Duitser Otto Kersten, haalde het nochtans.

De recente geschiedenis van het IVVV sinds het aantreden van Kersten in 1972 (dus ook de oprichting van het EVV) wordt in het boek thematisch behandeld door Rebecca Gumbrell-McCormick en is - naast archiefmateriaal - gebaseerd op maar liefst vijftig interviews. Die interviews leveren een bijzondere kijk achter de schermen op,

maar de auteur is mijns inziens toch niet helemaal ontsnapt aan de sterke invloed die deze vaak krachtige persoonlijkheden uitstralen en hun gekleurde kortetermijnperceptie van de gebeurtenissen.

Het bestuur van Kersten dat aanvankelijk, ondanks de moeilijkheden waarin de internationale verkeerde, hoopvol begon, bleek evenwel niet gelukkig. Hoewel het reeds snel duidelijk was dat de man met een drankprobleem kampte en niet in staat was het IVVV te leiden, sleepte het leiderschapssprobleem aan tot diens al bij al nog onverwachte dood in 1982, waarna hij opgevolgd werd door zijn vice-secretaris-generaal John Vanderveken, die al die jaren het huis recht had gehouden. Ondertussen waren de relaties met de AFL wel verbeterd, en op 1 januari 1982 was de AFL-CIO opnieuw tot het IVVV toegetreden. Kersten had ook toenadering gezocht tot het Wereld Verbond van de Arbeid (WVA), de opvolger van het Internationaal Christelijk Vakverbond dat zich in 1968 had gedeconfessionaliseerd. Op Europees vlak lukte de toenadering, maar op mondiaal vlak en vooral in Latijns-Amerika stonden het IVVV en het WVA, dat zich profileerde als het 'Wereldverbond van de Armen', niettegenstaande oproepen tot syndicale 'eenheid' van beide kanten - waar zij echter niet steeds hetzelfde mee bedoelden - met getrokken messen tegenover elkaar⁽³⁾.

Wereldwijde syndicale actie

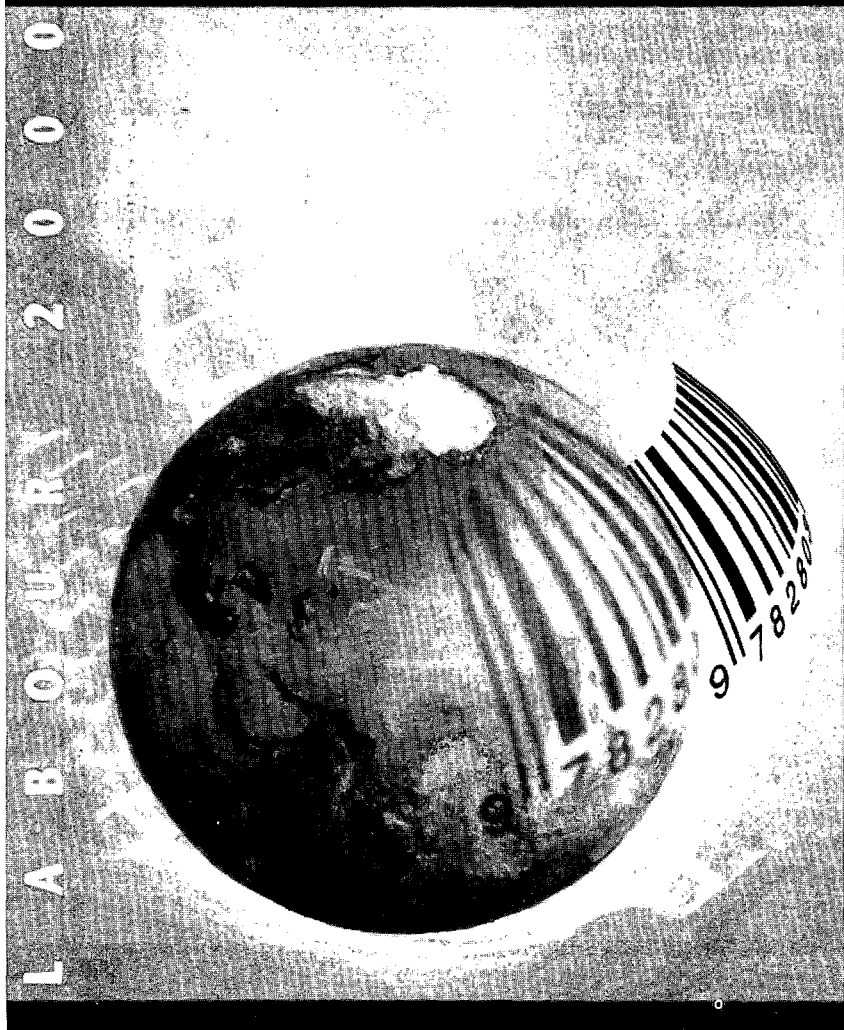
Rebecca Gumbrell heeft meer dan de andere auteurs oog voor de minder politiek georiënteerde vakbondsactie, zoals de pogingen van de IBS om via internationale ondernemingsraden en van het IVVV om via internationale arbeidsstandaarden en -wetgeving multinationale bedrijven te controleren, en de strijd voor vrouwenrechten. Dat laatste was overigens, ondanks de steun van voorzitter Narayanan, ook in het IVVV zelf geen makkelijke zaak, al heeft de syndicale vrouwenbeweging in het IVVV ongetwijfeld heel wat betekend voor de vrouwen die actief waren in de vakbeweging op nationaal vlak. Dat neemt niet weg dat een groot deel van de actie van het IVVV zich als in het verleden op meer politieke thema's toespitste, zoals de strijd tegen de apartheid in Zuid-Afrika en voor vrede in het Midden-Oosten.

Overigens bleek een louter op collectief overleg gerichte politiek weinig relevant voor veel derdewereldlanden, waar vakbondsvrijheid allerminst gegarandeerd was. In Afrika kwam daar het anti-Westerse pan-Afrikanisme bij. Dat belette het IVVV lange tijd om zich in Afrika te engageren. In de jaren '60 was de regionale actie van het IVVV er zelfs zo goed als stilgevallen. De Afrikaanse regionale organisatie (AFRO) werd slechts aarzelend heropgestart na de IVVV-conferentie van Addis-Abbeba in mei 1972 en de oprichting, naast de AFRO (!), van de Organization of African Trade Union Unity (OATUU) het volgende jaar. Maar pas in de jaren '80 kreeg dit engagement echt meer inhoud. Hoe dan ook bleef de Afrikaanse actie ver onder het niveau van de Aziatische Regionale Organisatie (ARO), ook al dekde die niet het hele Aziatische continent:

INTERNATIONAL CONFEDERATION OF FREE TRADE UNIONS

ICFTU

THE CHALLENGE OF GLOBALISATION

L A B O U R 2 0 0 0

ICFTU 16th WORLD CONGRESS, BRUSSELS, JUNE 25-29 1996

De economische globalisering: voor de internationale vakbeweging dé uitdaging van de 21e eeuw

landen als China en de SU vielen buiten haar terrein, terwijl belangrijke organisaties als het Japanse 'Sohyo' zich afzijdig hielden. Overigens leverde de ARO in 1975 in de persoon van de uiterst bekwame Maleisiër van Indiase afkomst P.P. Narayanan ook de eerste niet-Westerse algemene voorzitter van het IVVV. Maar ook in Azië, van Sri-Lanka tot Turkije, van Zuid-Korea tot de Filippijnen, stond de strijd voor de meest elementaire mensen- en vakbondsrechten vooraan, al bleek dat niet steeds even gemakkelijk wanneer vakbonden dicht bij de regeringen stonden.

De ORIT werd nog meer een buitenbeentje in het IVVV nadat de AFL-CIO wel ontslag nam uit de wereldconfederatie, maar niet uit de ORIT, en die integendeel verder als een verlengstuk van haar eigen politiek opvatte. Deze was volledig onderworpen aan de Oost-West tegenstelling en van een rabiaat anticommunisme. De leiding van de financieel en organisatorisch onmachtige ORIT bleek niet in staat de Amerikaanse interferentie te weerstaan, zoals bleek uit de erg ingehouden reactie van de ORIT na de militaire staatsgreep in Chili in 1973. Het IVVV kwam dan maar zelf tussenbeide om het syndicaal verzet tegen de dictatuur te organiseren, terwijl de Internationale Transportarbeidersbond een 48-uren vervoersboycot tegen Chili organiseerde. Vanaf 1977 - wellicht niet toevallig ook het jaar van de verkiezing van Jimmy Carter tot president van de USA en de aanstelling van de Venezolaan Juan José Del Pino tot nieuwe secretaris-generaal - veranderde de ORIT het geweer van schouder en sloot zich aan bij de strijd voor vrijheid en democratie in Latijns-Amerika. Maar zij overwoog nooit een scheiding tussen de Latijnse en de Noord-Amerikaanse component, wat gezien de sterk uiteenlopende economische, politieke en culturele verschillen tussen beide misschien wel logisch zou zijn.

In de jaren '80 begon het IVVV zijn positie in het 'westerse' Koude Oorlog-kamp te herzien en sprak het zich onder druk van zijn basis voorzichtig uit voor ontwapening. Maar de val van de communistische regimes in Oost-Europa en de SU enerzijds en de triomf van het neoliberalisme en een nieuwe, ongeziene golf van economische globalisering anderzijds, hadden een veel grotere impact. Wat dat laatste betreft zocht de internationale vakbeweging veeleer naar manieren om via de Wereld Handelsorganisatie of zelfs het IMF tot een regulering van de internationale economie te komen in plaats van via de IAO of de nationale politiek, hoewel haar pogingen moeilijk succesvol kunnen genoemd worden. Zoals bij NGO's groeit er daardoor in het bijzonder bij de IBS scepsis over de mogelijkheden om via internationale organisaties überhaupt echt vooruitgang te maken en rijst het idee dat een veel agressievere strategie moet worden ontwikkeld.

Perspectieven en conclusies

In een stimulerend afsluitend hoofdstuk overloopt Marcel Van der Linden, vooral bekend als 'executive editor' van het *International Review of Social History*, de geschiedenis

van de internationale vakbeweging aan de hand van een aantal pertinente vragen betreffende de achtergronden en motieven van de internationale vakbondsactie, de verhouding tussen de meer politiek georiënteerde confederaties en de IBS, de betekenis van politieke ideologieën versus syndicale autonomie, de verhouding tussen vakbonden uit de kapitalistische kernlanden en de 'perifere' Derde Wereld en de houding tegenover internationale migratie, en daarbij aansluitend de verhouding van IVV en IVVV tot de communistische en de christelijke vakbeweging.

Hoewel Van der Linden de potentie van de internationale vakbeweging voor de toekomst opmerkelijk positief inschat, lijkt die toekomst toch in de eerste plaats af te hangen van haar vermogen om van haar westerse denkschema's en ideaaltypen los te komen. En hoezeer de internationale vrije vakbeweging in de afgelopen eeuw ook veranderd is en welke resultaten zij ook heeft geboekt, mijn oordeel na de lectuur van dit rijk gevulde boek is toch dat zij in het verleden weinig blijkt heeft gegeven van precies dit soort *flexibiliteit*. Een zeer Europees, om niet te zeggen *eurocentrisch* perspectief heeft steeds gedomineerd. Overigens is de belangrijkste functie in het IVVV, met name deze van secretaris-generaal, anno 2001 nog steeds in handen van een Europeaan, van de Brit Bill Jordan, en is er van zijn twee assistenten slechts één uit een derdewereldland afkomstig⁽⁴⁾. In de jaren '90 is het ledenaantal van het IVVV vooral in de Derde Wereld weliswaar sterk gegroeid, en dit ondanks de wereldwijde crisis van het syndicalisme, maar al bij al is op wereldschaal slechts 5 tot 10% van de werknemers lid van een vrije vakbond.

Hoewel ook organisatorische en financiële kwesties aan bod komen en er veel aandacht gaat naar de politiek-syndicale programma's van de beweging, is dit boek toch in grote mate een feiten- en personengeschiedenis. Dat is, gezien de aard en ondanks alles ook de beperktheid van de activiteiten van de internationale vakbeweging, niet meer dan logisch. Allerlei persoonlijke tegenstellingen en vetes, die door de nationale vakbonden worden uitvergroot, beheersen blijkbaar het leven van de internationale vakbeweging. Dat en het feit dat bepaalde figuren en met name de secretarissen-generaal zulk een bepalende rol kunnen spelen, illustreert mijns inziens echter de relatieve onmacht, om niet te zeggen betekenisloosheid van de internationale vakbondsactie. Desondanks kunnen in een dergelijke synthese, hoe uitgebreid zij ook is, niet alle aspecten van de internationale vakbondsactie aan bod komen (en al zeker niet in deze bespreking), ook al omdat er al bij al niet zoveel vooronderzoek bestaat, tenzij over de ontstaansperiode van het internationaal secretariaat en de vorming en splitsing van het WVV.

Hoewel geschreven naar aanleiding van de verjaardag van het IVVV, is dit boek zeker geen klassieke hagiografie geworden, al is ondanks de bijwijlen erg kritische informatie soms toch weinig afstand merkbaar, vooral omdat vrijwel uitsluitend met interne bronnen gewerkt is. In haar geheel geeft deze geschiedenis niettemin wel een grondig overzicht van de ontwikkeling van de internationale vakorganisatie in de 20e eeuw en

daarom zal het nog jaren als het standaardwerk gelden. Een aantal interessante bijlagen - met onder meer biografische nota's van een aantal protagonisten, algemene leden-overzichten (helaas niet regionaal opgedeeld), gegevens over congressen en bestuurs-leden, en cijfers over inkomsten en uitgaven - vervolledigen het geheel, al ontbreken in de lijst van afkortingen (alsook in de index) een aantal acronymen.

- (1) De ACTA van het colloquium 'The Past and Future of International Trade Unionism' verschijnen in de loop van 2001.
- (2) Over deze drie syndicale 'modellen', zie J.-L. ROBERT, F. BOLL en A. PROST (dir.), *L'invention des syndicalismes. Le syndicalisme en Europe occidentale à la fin du XIXe siècle*, Publications de la Sorbonne, 1997.
- (3) Over de verhouding tot het ICV/WVA zie de studie van P. PASTURE, *Histoire du syndicalisme chrétien international. La difficile recherche d'une troisième voie*, Parijs: L'Harmattan, 1999.
- (4) Info www.icftu.org.

A. CAREW, M. DREYFUS, G. VAN GOETHEM, R. GUMBRELL-MCCORMICK & M. VAN DER LINDEN
(red.), *The International Confederation of Free Trade Unions, International and Comparative Social History 3*, Bern: Peter Lang AG, 2000, 624 p.